

BONDEKULTUR MOT NATUR

Kanskje var våre tidligste forfedre mer samlere enn jegere. De kjempet med og mot naturen som alle skapninger må gjøre. Relasjonen til konkurrerende arter kunne sikkert være problematiske, men det vet vi lite om. At den samme ulven mange elsker å hate i dag, ble vårt første tamdyr, (mange tusen år før bondekulturen,) tyder på at det en gang må ha vært en positiv relasjon mellom mennesket og ulv. Man kan undre seg over hva våre forfedre så som vi ikke ser? Skjønt vi ser en hel del uten å tenke så mye over det.

Tenk på det store spekteret av gode egenskaper vi finner i alle ulverasene, som i dag kalles hunderaser. Når alt føres tilbake til sin opprinnelse, kan vi ane hvilket fantastisk dyr ulven er. Det er også verdt å merke seg at mange gamle norske navn som fortsatt brukes, skriver seg fra rovdyr: Ulf, Bjørn, Jerv, Ørn, Hauk, Falk, med et utall ulike kombinasjoner er opprinnelig gitt guttebarn for å gi dem rovdyrenes egenskaper. Rovdyr var med andre ord gjenstand for stor beundring. Navn etter andre dyregrupper er ikke så vanlig.

Den første bonden gjorde eiendom til sin grunnleggende verdi. Det ble nødvendig å forsvare åkre mot beitende vilt, og buskap mot rovdyr. Det oppsto et klarere motsetningsforhold mellom mennesket og den øvrige naturen. Ganske sikkert en overveldende opplevelse for den enkelte. Hardt slit i en evig sisyfostilværelse ble bøndernes lodd i mange tusen år. Denne kampviljen har satt dype spor i bondekulturen. Men kulturen ble langsomt mektig og mangfoldig langt ut over bondekulturen. Spesielt den teknologiske utviklingen akselererte voldsomt i de to foregående seklene. Da teknologien for alvor skjøt fart, utsatte vi oss for en fremmedgjøring som brakte oss i utakt både med vår egen og øvrig natur. Vi skaffet oss et stort utvalg "proteser" som gjorde oss sterkere enn vi er, vi ble raskere og fikk større rekkevidde.

Uten tvil ble vi mer effektive, men ikke nødvendigvis så mye klokere. Vi ble mindre sårbare på det meste, bortsett fra vår egen utilstrekkelighet. Etterhvert gikk vi mer eller mindre berserk med våre nyvinninger. Det var i den perioden vi begynte å utrydde en rekke arter. Vi marginaliserte blåhvalen og selv om noen få fortsatt svømmer der ute et sted, må vi spørre oss om den i praksis er utryddet. Det var også i den perioden bondekulturen for alvor fikk overtaket på naturen Det ble satt i gang et utryddelsesprosjekt som var nær ved å lykkes. Store deler av rovdyr og rovfuglstammen var på randen av utryddelse. Mange så det hele som en triumf over naturen men glemte vår egen natur i pur begeistring og forfengelighet.

Veldig sent forsto vi at vi hadde behov for å revidere vår etiske standard. Ja, vi tok til vettet fordi vi måtte! I tolvte time ble det vedtatt lover og regler som beskytter våre rovdyr mot utryddelse. Norge undertegnet Bernkonvensjonen den 10. sept. 1979. Vårt viktigste instrument i bestrebelsene på å verne om utrydningstruede arter i hele flora og faunaspekteret. Gjennom den er vi forpliktet til å holde levedyktige stammer av alle utrydningstruede arter innenfor våre grenser. Både salamandre og en liten sommerfuglart som kalles blåvinge har stoppet byggevirksomhet av den grunn. Men

som oftest er det rovdyrene som bringer Bernkonvensjonen på bane, da rovdyrmotstanderne gjør alt de kan for å torpedere, underkjenne og bortforklare ordlyden i teksten.

Når man ser hvordan mange bønder i dag går på barrikadene og krever marginalisering eller helst utryddelse av våre store rovdyr, kan det oppleves som om urbondens sjel har overlevd årtusener uten nevneverdig forandring. Nå våkner de til live i igjen; til et samfunn som har brukt like mange år på å tilpasse seg stadig nye tidsepoker. Dissonansen mellom rovdyrmotstandernes argumentasjon og storsamfunnets virkelighetsoppfatning er påfallende. Det er som om de har reist i en tidsmaskin og ikke helt fatter at de befinner seg i en annen tid.

Man må stille seg spørrende til om de begriper at vårt samfunn er forsynt med både erfaringer og teknologi som forlanger at vi besinner oss og setter en helt annen etisk standard for hvilke rettigheter vi har overfor kultur og natur. Det finnes en cowboykultur på landsbygda, som storsamfunnet helst ikke vil vite noe om. Miljøkriminalitet i form av tjuvjakt på fredede arter er ikke uvanlig.

Skal vi få en effektiv håndhevelse av Bernkonvensjonen, må vi også få øremerkede midler til å straffeforfølge lovbrudd som foregår i det skjulte. Det er for lett å komme unna med det. Bygdesnakket legger ikke skjul på at det skjer. Noen blir tatt, men de viser bare toppen av isfjellet. "Skyt faenskapet og grav det ned", er munnhellet. Ikke bare bøndene ivrer for marginalisering av våre rovdyr. Også jegerne vil ha viltet for seg selv. Det vil være en skam om en hobbyaktivitet, og dagens godt subsidierte bønder, skal få medhold i å drive samfunnet tilbake til 50-60-tallets uvettige naturforvaltning.

Bare kunnskap, god informasjon og en konsekvent forutsigbar politikk kan møte den norske bondestandens anakronistiske forhold til rovdyr. Rundt kr. 70 mill. utbetales årlig i rovdyrerstatninger. Denne ordningen bør avvikles. I stedet kan det investeres i forebyggende tiltak som gjeterdrift, vokterhunder og betydelige innhegninger for beitedyr.

Skrevet av Torgny Skogsrud